

צו השעה – סגירת מעגל המלחמה ברצועת עזה

אודי דקל | 29 ביוני, 2025 | גיליון 1999

לנוכח השינוי הדרמטי שחל במאזן הכוחות באזור בעקבות העימות בין ישראל לאיראן - שיקום ההרתעה הישראלית; המוטיבציה הגלויה של נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ להביא לסיום המלחמה; החלשת ציר ההתנגדות והגורמים הלא-מדינתיים השייכים אליו; מצבו המוחלש והמבודד של חמאס, כשהוא תלוי בחסדי המדינות מתווכות; נכונותן של מדינות ערב להירתם ולסייע בייצוב הרצועה ללא שלטון חמאס - נוצר חלון הזדמנויות לסגירת מעגל המלחמה שהחל ברצועת עזה, ובראש ובראשונה להחזיר את החטופים. סיום המלחמה הוא גם תנאי להרחבת 'הסכמי אברהם' וליצירת קואליציה אזורית בהובלת ארצות הברית ובהשתתפות מדינות ערב המתונות וישראל. לשם כך, על ישראל להפגין אומץ מדיני - לא רק צבאי - ולבחור בתהליך סיום אחראי של המלחמה.

ישראל מיצתה את עיקר ההישגים הצבאיים האפשריים ברצועת עזה, ומעתה ואילך - המשך הלחימה הוא "דשדוש" ושקיעה בביצה העזתית, שיהיו כרוכים בה, מחירים כבדים בנפגעים, ללא תועלת ביטחונית ממשית, והיא אף עלולה להוביל לכיבוש מלא של הרצועה. חמאס, כצבא טרור, פורק בשדה הקרב - הוא איבד את מרבית כוחו, כמעט כל שדרת הפיקוד שלו חוסלה, התשתיות הצבאיות והאזרחיות שלו הרוסות, ויכולתו מסתכמת בפעולות טרור וגרילה ספוראדיות. לגבי סוגיית החטופים, שהיא פצע פעור בלב העם בישראל, לא השתנה דבר כחודשיים שחלפו מאז תחילת מבצע "מרכבות גדעון". לפיכך, מוטב לישראל לנצל את הישגי הלחימה, הן ברצועה ובעיקר מול איראן, כמנוף למהלך מדיני שיביא בהקדם לשחרור החטופים ולסיום המלחמה.

התשתית למהלך מדיני זה כבר קיימת, בדמות המתווה שהניחה מצרים על סדר היום, אשר זכה לגיבוי מדינות ערב והאסלאם. ההצעה המצרית כוללת תנאים לסיום מוחלט של המלחמה בעזה ולנסיגה ישראלית בשלבים משטח הרצועה, בתמורה להחזרת החטופים ולכינון סדרי שלטון חדשים בה, שיבטיחו כי חמאס לא ישלוט עוד שם וכן את שיקומה האזרחי והכלכלי.

בה בעת, על ישראל למנף את השינוי הדרמטי שחל במערך האסטרטגי האזורי בעקבות סבב הלחימה מול איראן: חמאס איבד את הספונסר שלו - איראן וציר ההתנגדות נחלשו מאוד; חמאס איבד את מעמדו כחבר בכיר "בתנועת התנגדות אזורית" והפך ארגון כלוא, התלוי בחסדי אחרים - נתיבי העברת הכסף והברחת אמצעי לחימה לארגון ברצועת עזה יובשו; הופגנה ברית ביטחונית-מדינית בין ארצות הברית לישראל, שגם קטאר תתקשה לתקוע בה טריז; קהיר,

ריאד, אבו דאבי, עמאן ודוחה אמנם חוששות מהגמוניה ישראלית במרחב (בעיקר כל עוד מכהנת בה ממשלת ימין קיצונית), אך הן מוכנות ליטול על עצמן מעורבות בביצה העזתית כדי לקדם את סיום המלחמה והן בשלות יותר להציע וליישם מנגנון לפירוז הרצועה; קצה נפשו של הציבור העזתי מהמשך המלחמה וממהלכי חמאס, והוא אינו חושש כבעבר ממנגנוני ביטחון הפנים ויחידות "החץ" של הארגון; בפועל, חמאס ניצב בצומת החלטה בין המשך "ההתנגדות" והמאבק המזוין, שמשמעותו סיכון קיומי מידי לשרידותו, לבין וויתור על השלטון ומסירה מדורגת של הנשק, שיאפשרו הן את הישרדותו כתנועה והן את שיקום הרצועה.

בהקשר זה, בכיר חמאס, סאמי אבו זהרי, מסר לאחר השגת הפסקת האש בין ישראל לאיראן כי חמאס מוכן לשחרר את כל "השבויים" הישראלים המוחזקים ברשותו במסגרת עסקה אחת כוללת, וזאת בתנאי שיתקבלו ערבויות בינלאומיות אמיתיות להפסקת אש כוללת ולהפסקת הלחימה ברצועת עזה. חמאס אינה מתנה את שחרור "השבויים" בהסכם מדיני ארוך טווח או בהישגים אסטרטגיים, אלא רואה במהלך זה צעד הומניטרי, שניתן לממשו אם יובטח סיום מידי לתקיפות הישראליות והסרת האיום המתמשך על חיי האזרחים ברצועה.

עבור ישראל, עצירת הלחימה כעת והליכה להסדר אינן "כניעה לתנאי חמאס" – כפי שהמתנגדים בישראל לסיום המלחמה מתארים זאת – **אלא בחירה הגיונית באופציה עדיפה.** חמאס נאלץ לוותר על שלטונו, נפגעה מאד יכולתו לבנות את כוחו מחדש, ובידי ישראל כלים למנוע את התחמשותו והתעצמותו, גם באמצעות חסימה ערוצי הברחות הנשק והעברת הכספים, וגם בכוח האכיפה וחופש הפעולה הצבאי שיופעל על מנת לסכל כל איום טרור וניסיון לבנות מחדש תשתיות טרור ברצועה. המבחן אינו הצהרות הניצחון של חמאס אלא המצב בשטח: חמאס סולק למעשה מעמדת הכוח שלו ונאלץ לוותר על אחיזה שלטונית ועל חזון השחרור המידי של פלסטין, כפי שראו זאת מנהיגיו טרם ה-7 באוקטובר 2023.

הפסקת המלחמה כעת עשויה להניב לישראל הישגים משמעותיים נוספים, שהמסלול הצבאי לבדו אינו יכול לקדםם:

א. **סיכוי להציל את החטופים החיים** - חמאס הצהיר פומבית פעם אחר פעם מאז תחילת המלחמה, שהוא מוכן לשחרר את כל החטופים הישראליים אם ישראל תפסיק את הלחימה ותיסוג משטח הרצועה. לישראל, מבחינתה, אין מה להפסיד אם תעמיד את הצהרות חמאס אלה למבחן. אם תיענה בחיוב להצעה זו וחמאס אכן ישחרר את כל החטופים, חיים וחללים, היא תרוויח את היקר ביותר וכך גם תיטול מחמאס את קלף המיקוח המרכזי שעדיין בידו. ואם יתברר שחמאס מרמה, או אינו מסוגל למסור את כול החטופים, אזי ישראל תוכל לחדש את הלחימה מעמדה צודקת, שתזכה בלגיטימציה רחבה. עבור ממשלת ישראל, שמציבה (לפחות ברמה ההצהרתית) את השבת החטופים כיעד עליון, זהו מהלך מתבקש כדי לעמוד במחויבותה למשפחותיהם ולעם בישראל.

ב. **השלכות אזוריות חיוניות - העולם הערבי - ובפרט מדינות המפתח:** ערב הסעודית, מצרים, איחוד האמירויות וירדן - ממתין שישראל תעצור את האש בעזה כדי להתגייס לשיקום הרצועה וכדי להרחיב ולהעמיק את 'הסכמי אברהם'. ערב הסעודית מאותתת מפורשות שההתקרבות בינה לבין ישראל (נורמליזציה ויחסים רשמיים) אפשרית, רק לאחר סיום המלחמה ההרסנית בעזה והתווית נתיב לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. מדינות ערב המתונות מוכנות להשקיע משאבים כספיים ומדיניים בשיקום הרצועה, לקחת חלק בכוח המשימה שייצב את האזור, ואז לחזור למסלול הנורמליזציה ולביסוס יחסים אסטרטגיים עם ישראל.

ג. **המשך הדשדוש מוביל לכאוס, שיאלץ את ישראל לכבוש את הרצועה - אם ישראל תגיע לכיבוש מלא של הרצועה (גם אם מצב זה לא יוכרז רשמית),** אף מדינה ערבית לא תעניק סיוע לישראל ולאוכלוסיית עזה וכך גם הקהילה הבינלאומית. ישראל תישא באחריות מלאה לבעיה העזתית על כל היבטיה ובכלל זאת שיקום ודאגה לצרכים של כשני מיליון תושבים, בעלות של עשרות מיליארדים בשנה. על רקע זה - דינה של הביקורת הבינלאומית על ישראל להחריף.

ד. **המצב הפנימי בישראל.** המלחמה הממושכת ורבת נפגעים מעמיקה את שסע בחברה הישראלית, פוגעת בכלכלה ומסיטה קשב מהצורך לשקם סדרי שלטון פורמליים ולא-פורמליים. הפסקת המלחמה ושחרור החטופים עשויים לייצב את המצב הפנימי, לאפשר למשק להתאושש, ולהחזיר את צה"ל לכשירות הנדרשת בזירות אחרות ולהתמקד באיומים אסטרטגיים (בכלל זאת שימור ההרתעה מול חזבאללה, מניעת חידוש פרויקט הגרעין של איראן, קיזוז דומיננטיות טורקית בסוריה, מענה לטרור ביהודה ושומרון). כל עוד ישראל שקועה ברצועת עזה, משאבים יקרים מוסטים לשם, בהכרח על חשבון מוכנות לאתגרים הבאים.

מנגנוני סיום והסדרה

בעקבות השינוי הזרמטי במאזן הכוחות באזור: שיקום ההרתעה הישראלית; המוטיבציה הגלויה של נשיא ארצות הברית להביא לסיום המלחמה; החלשת הספויילרים - הגורמים הסוררים הנתמכים על ידי איראן; חולשת חמאס ובידודו, בעודו תלוי בחסדי המתווכות; נכונות של מדינות ערב להירתם ולסייע בייצוב הרצועה ובהקמת מנהל טכנוקרטים שייטול מחמאס את מושכות השלטון - נוצר חלון הזדמנויות לסיים ברצועת עזה את מעגל המלחמה שהחל שם באוקטובר 2023.

השלב המוצעים לסיום המלחמה ולהסדרה:

א. התחייבות ישראל לסיום המלחמה בערבות אמריקאית, תמורת שחרור כל החטופים החיים בפעימה אחת.

ב. תתאפשר יציאת מנהיגי חמאס - צבאי ואזרחי - למדינה שלישית, תוך הבטחה לא לפגוע בהם.

ג. הקמת מנהל טכנוקרטים שישלוט ברצועה במקום חמאס, בתאום עם הרשות הפלסטינית, בסיוע וגיבוי של מדינות ערב המתונות.

ד. ישראל תוציא את כוחותיה מהרצועה רק לאחר שחמאס יורחק מהשלטון ויוקם מכשול פיזי אפקטיבי למניעת הברחות מחצי-האי סיני לרצועת עזה.

ה. עם יציאת כוחות צה"ל מהרצועה, ייפרס בה כוח משטרתי פלסטיני המחובר לרשות הפלסטינית ולצידו יפעל כוח משימה בין-ערבי, שיסייע בייצוב האזור, בהשלטת סדר ציבורי ובאבטחת הסיוע ההומניטרי וחלוקתו לאוכלוסייה.

ו. הפעלת תוכנית השיקום המצרית לרצועה תותנה בהקמת מנגנון אפקטיבי לפירוז ו כינון כוח משימה בין-ערבי לפיקוח ויישום הפירוז.

הצלחתם של תהליכי הסיום וההסדרה תותנה במילוי מספר תנאים מצטברים: פעלתנות אמריקאית ומצרית, ואי הפרעה מצד קטאר בציר התווך; שמירת חופש פעולה הצבאי וזכות אכיפה לישראל, כדי לסכל איומים ולמנוע חידוש תשתיות טרור; מנגנון פיקוח חודרני ואיתן של כוח משימה בין-ערבי לפירוק חמאס מנשק ולמניעת התעצמותו מחדש; מאמצי הסיוע ההומניטרי והשיקום יהיו בפיקוח שיימנע זליגת חומרים המיועדים לשיקום התשתיות האזרחיות ברצועה לידי חמאס.

זו העת להציב בפני חמאס משוואת הישרדות חדשה, שתבהיר לו כי המשך קיומו מותנה בהתמקדותו בזהותו כתנועה עממית-דתית ולא כזרוע צבאית-טרוריסטית, המשויכת למערך "ההתנגדות". כלומר, יש לשכנע את מנהיגי חמאס, בעיקר אלו השוהים בקטאר, כי הדרך להצלת התנועה ושרידותה אינה המשך המלחמה אלא וויתור על החטופים, השלטון והנשק. לשם כך, מדינות ערב הסוניות יכולות להציג לחמאס תמריצים ובכללם ערבויות לביטחון מנהיגיו ופעיליו שיוגלו מהרצועה; פתרונות תעסוקתיים בשטח הרצועה לפעילי חמאס, בעיקר בדרגות הביניים והנמוכות שיימסרו את נשקם; היתר לפעילות פוליטית-חברתית ברמה מקומית, בתנאי שתופסק לאלתר ההסתה הרדיקאלית לשנאה, טרור ואלימות.

מגמות המשך בעקבות סיום המלחמה

- **הזכות לחזור להילחם -** תוכר זכותה של ישראל לפעול צבאית אם חמאס יפר את ההסדרה ויחזור לבנות את כוחו הצבאי. לאחר החזרת החטופים, צה"ל יהיה חופשי לפעול בעצימות גבוהה בכל חלקי הרצועה, ללא מגבלות שקיימות היום בשל חשש לפגיעה בחטופים.

- **ההיבט ההומניטרי** - סיום המלחמה ימתן באופן משמעותי את המשבר ההומניטרי ברצועה. תתאפשר הזרמת הסיוע וחלוקתו לאוכלוסייה, יחסכו קורבנות נוספים (כ-55,000 פלסטינים נהרגו במלחמה, יותר מחציתם אינם פעילי חמאס וטרוריסטים).
- **לגיטימציה** - ישראל, שזכתה ללגיטימציה מלאה במלחמתה באיראן ואפס לגיטימציה בהקשר המלחמה בעזה, תיתפס כמי שגילתה אחריות ונענתה לקריאות לסיים את המלחמה, - צעד העשוי לשכך ביקורת נגדה ולשחזר מידת אהדה לה ואמון בה.
- **הרחבת 'הסכמי אברהם'** - תהליך הנורמליזציה בין ישראל לערב הסעודית נעצר בעקבות המלחמה והוקפאו היחסים עם מדינות השלום ו'הסכמי אברהם'. היענות חיובית לקריאתן של מדינות אלה לסיים את המלחמה תתניע מחדש מומנטום ביחסים - חידוש מהיר של המגעים לכינון יחסים רשמיים בין ישראל לערב הסעודית ולהרחבת 'הסכמי אברהם'. התקדמות בכיוון זה תחזק את האינטגרציה האזורית של מחנה המדינות המתונות אל מול איראן ושלוחותיה.

המשך המלחמה בעזה פירושו דימום מתמשך של ישראל ברצועה ללא מטרה ברורה והתבוססות בבזך המחלישה את צה"ל, שוחקת את החוסן הלאומי, מחריפה את המשבר ההומניטרי והכאוס ברצועה, ובולמת אפשרות למנף את הישגי ישראל במערכה מול איראן להרחבת 'הסכמי אברהם' ויצירת קואליציה אזורית בהובלת ארצות הברית ובהשתתפות מדינות ערב המתונות וישראל. כלומר: אי מיצוי ההזדמנות לסיום המלחמה ושחרור החטופים היא הגרועה שבחלופות. לכן, סיום המלחמה בעזה הוא צו השעה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט